

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner - Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny főlvetetik 's pontosan közöltetik.

Az előfizetéssel elkésteknek a 'Jelenkor és Társalkodó' 2dik félelvi folyamából még teljes számú példányokkal szolgálhat a szerkesztőség.

FOGLALAT: Magyarország és Erdély (névmagyarosítás; kinevezés; 'Két garas, I.' gr. Széchenyi Istvántól; országgyűlési közlemény; a vallásbeli nehézségeknek mult országgyűlésen fentartott pontjai; az unitáriusoknak szabad vallásyakorlata; a megyei kiesapongásokat korlátozó választmányi javaslat köziratra bocsáttatik; törvényjavaslatok és üzenetek a vegyes házasságok ügyében; budapestinapló; napiesemények; irodalmi újdonságok; magyar játékszíni krónika; Szepes megye; országgyűlési pótlékutastások; vasmegeyi ellenőr; egy kis computus Széchenyi János gr. ural; 'sa't.)

Spanyolország (Sevilla kitüntetés.)

Anglia (nyilatkozat Espartero iránt a felsőházban.)

Ertesítő.

Magyarország és Erdély

O cs. kir. 's ap. fős. Czichó János csákovai kir. alap. igazgatósági első tiszti irnok nevének 'Csendes-sy'-re változtatását legk. megengedni méltóztatott.

A' nm. magyar kir. helytartótanács Csenedessy Janos csákovai kir. alap irnokot a' pillis-maróti kir. közalapítv. urod. ellenőri hiv. alkalmazá.

Két garas.

I.

Uram Isten! Ugyan jól tettem-e, hogy f. hó 17én közrebocsáttott VII dik számú 'Az adó' című közleményemben, minden előleges vagy tán legalább elégséges captatio benevolentiae nélkül, kitértam nézetemet azon hozzájárulásról, mellyben hazánk felemelésére nemcsak kötelesség-éber hazafiúilag, de okosan számoló férfiúilag is elvégre részt vennünk illő volna. Valóban nem tudom, jól tettem-e vagy rosszul. Tele vagyok scrupulussal.

Alig van ugyan is valami, mitül a' magyar ember általján véve annyira fázna, mint a' fizetéstül. Miszerint nincs is vonakodóbb, késedelmesb, savanyubb hangulatu fizető a' világ hátán, mint — tisztelet, becsület, de igazság is — kelet-sarjadéku rokon vérem. Ez alkalmasint annak eredvénye, hogy tán soha felesleges pénze nem volt, és tán mód nélkül sokszor megcsalták. Legyen ez egyebiránt akarmiként, axioma marad, hogy eddigelé legalább a' nagyobb rész a' 'nem fizetést' mindig valamiszüzeségi nimbus által képzelte körülövedzve, mellynek fertőztetlen létére állítá az emberi szabadságnak, a' földi boldogság e' főkellékének talpkövé.

Szólj most hozzá 'röviden', hogy ez merő képtelenség, 's az is boldog volt, ki illyest gondolt, valamint az egész szójárás és szüzeségi praetensio valósággal nem is egyeb, mint kontár falusi mester-felfogás: és úgy huzza magát befelé, tövissel kifelé — a' magyar ember t. i. — mint borz, vagy legalább olly rögtön és olly indignatioval fordít háta, mint anda szende kisasszony, kit házasságra szólit fel udvarlója, minek-előtte kegyeibe tudta volna magát avatni.

A' magyar embert fizetésre 'betű szerint' csábitni kell. Ámde mi által lehet őt illyesre csábitni? Részint annak megmutatásával, hogy semmibül semmi nem lesz, és ekkép valamit esztelen tett, pénzt fecserleni: szint-olly kevéssé eszes tett viszont, nagyobb nyereség fejében semmit előlegezni nem akarni, tehát haszonkimutatás által; részint némi előítéletek legyőzésével, mihez képest egész fényében kitünjék, hogy a' jobb ember, nemzeti becsület, bizonyos nemzeti nagyság nélkül nem lehet boldog, miket azonban ingyen el nem érhetni, és ennél fogva szellemi győzokok által. E' két varázsszer okvetlen diadalt szerez a' legmakacsabbnál is: mert anyagi vagy szellemi, vagy e' kettő összevéve rendszerint csak hat az emberekre. Illy általjánosan előhozva, szoros megmutatás nélkül azonban, hogy a' javasolt előlegezés után valóban telni fog az erszény, vagy tágulni a' kebel, vagy mindkettő, önámítás nélkül, vajmi kevés fizetési jóakaróra tehetni szert; hol pedig a' nihil de nobis sine nobis' elve alkotja a' polgári lét legmélyebb sarkalátát, ott néhány jóakarók megnyerése még nem diadal.

A' közterhekbeni részesülés mind anyagi mind szellemi hasznát be kell ennél fogva előbb bizonyítani a' nagyobb számmal, mielőtt tanácsos volna az illető részek pénzártaikról disponálgatni; annyi előítélet, elfogultság, szegénység és bizodalatlanság közt azonban, mint a' mennyi Magyarország lakosát és főkép kiváltságosainak nagy részét zibbasztja, hol olly nagy szám mind anyagi mind szellemi tekintetben betű szerint általában teng, és a' legnagyobb résznek, tisztujtási és követválasztási ünnepeleken kívül — o irgalmas Isten — nemzeti becsületrül, nemzeti nagyságrul, de leglátványlabb felfogása sincs; illy körülmények közt azonban kérdem, mikor az elkerülhetlen reformatiót ugy szólván bölcsőtül volna szükség kezdeni, és kivált szellemi tekintetben, miképez nemesüljön, a' nagy résznek valódi Pál fordulását kellene átesni, ugyan nem valami 'hátravető'-e a' legkisebb indiscretio is, és ennél fogva nem valóságos 'megsemmisítő'-e minden éretlen zaklatás?

Isten bocsássa meg tehát, ha, mielőtt egy kissé jobban átlátta vala a' nagyobb szám, hogy semmihez nem járulni nemcsak nem becsület, de valódi szegény és e' mellett legotrombább számítás — mert természet elleni és ekkép nem áll tartós alapon — és ha, mielőtt egy kissé megkedvelé vala a' tehetősb rész a' nemzeti nagyság élvezetét, nyersen kitértam mult számban, két garasos indítványomat.

Miután azonban e' tekintetben már kapustul tört be a' házba bizonyos párt, és Bedlam lakosihoz illő méltánylattal csábitó szerktét csak azt tárogatá, hogy ki a' domesticába fizetni nem akar, semmirekellő, hazaáruló 's több efféle: tökéletesen kibühödve hiszem magamat, ha az indiscret korbácsolás által megcsöknyösödött sokaságot — melly most fizetésrül csak halani sem akar, és ekkép alkalmasint e' sorokat sem olvassa — nézetimre birni nem vagyok képes.

Tekintetbe vévén, kiváltságos rokonim tehetetlenebb részének elaljasodását, tehetősb részének viszont elfásult Sybarita hajlamát, nem is remélek azért, jelen indítványomat illetőleg, sokat; de azért nem csüggedek.

Hát ha csalatkozna — 's minő élvezet volna így csalatkozni — és több rokonszenvre, több pártolásra lelne eszmém, mint felteszem, és nem volna olly botor és olly énes a' magyar, mint én bírálom őt, és elvégre ha most tüstint nem is, de mielőtt késő volna, keresztülmenne az általam szőnyogre hozott ügy: akkor nemcsak ujra felelevenülne bennem azon hit, hogy Magyarország még, lesz, de többé nem kételkedném legnemesb átalakulásunk sikerén; mert ha elfogult, részint szegénységgel küzdő, részint becsületét és boldogságát álfényben kereső nép, annyi erő tud venni magán, miképez száz millió pengő forint kiállítására egyesüljön, és melly nép ugy szólván illy léppéssel kezdi reformatioi működését — így kezdi mondóm, mert hiszen eddigelé reformatio körül inkább csak fecsegünk, mintsem tettünk volna — illy nép, a' szónak egész értelmében, csakhamar nemzetté alakul, melly előtt szinte a' lehetetlen is lehetővé válik.

Ki vele tehát, ha rendszer nélkül is, mi keblemen van, reménynyel, remény nélkül, bár siker bárne, és jóakaróim számát nevelendyem-e vagy viszont.

Fizessünk minden holdtul évenkénti két pengő garast. De értsük egymást. Ez csak legnagyobb általjában van mondva; mert felette nagy igazságtalanság volna, hogy például: valami mocsár, homoklapály, medverengeteg, sárosató, és efféle tulajdon, egy egy holdtul annyit fizessen, mint egy hold bántásnyi buza föld, tolnai dohánytelep, felsővidéki luczernás, Pozsony körüli erdő, 's illyes birtok méltánylag fizethetne. Némi tér ennél fogva — ha t. i. törvénynyé válnék az általjános elv — tán csak egy krajczárt, sőt még kevesebbet lenne

köteles egy egy holdtul fizetni; midőn más tér viszont holdanként négy garassal, sőt még tán többel is meg fogna tiszteltetni. Alodium, sessio, közös, városi birtok, út 'sat. szinte külön tekintet a' á esnek, de azért jóllehet nem egyiránt, még is hasonlólag telekdij alá lennének vonandók; minthogy itéletem szerint azon főszabálytul nem kellene elállni, miképez minden holdtul, legyen az akárkié és akár mily minéműségű, fizetessék bármily kis járuléka a' haza felruházási kincstárához; mert azon egyeztetői szellem végett, melly most honunkban teljességgel nem létezik, de olly szükséges, és ekkép annak ápolására lehetőké minden módon és minden oldalrul kellene járulni, nem volna egyetlen egy földbirtokos vagy csak földet tartó is azon becsületbül kizárandó, mihez képest aránylag ő is járuljon az érintett kincstárhoz. Számtalan viszonyok lennének ez okbül elrendezendők és az új tervezethez szabandók, valamint szinte kellő szemügyre volna veendő a' külön tájak virágzó vagy hervadt léte, kifejtethési tehetség, kereskedési viszonyok, szomszédság 'sat. — Roppant nehézségű, kigázolhatlan egybebonyolodottaknak látszó tekintetek! Legyőzésük azonban éppen nem lehetetlen, sőt bátran mondhatni, ha az elv alkalmazásában itt ott minden érdekek tökéletes egyarányosságban nem is méltányoltathatnak, nemcsak egyszeres több esett el Buda alatt, mikor a' hon megmentésérül volt szó — 's most szinte ez esetben vagyunk — de minden tagosztálynál, minden végrendelet végrehajtásánál, aránylag szintén annyi nehézség és szővevény jön elő, ha több nem. —

A' dolog materialis lényege tehát egyedül a' körül forog: valljon

Megbir-e az ország általján véve holdankénti két garas telekdijt, a' nélkül hogy csontvelejen ez által csorbát üssön?

Minden, a' mi ezen kívül fekszik, mellékes tekintet; mert ha megbirja, akkor csak 'akarni' kell, és nincs meggyőzhetlen akadály; ha ellenben nem birja meg, ez esetben exculpálva van a' magyar nemzet, ha eszmémet visszautasítja, és nem büne, ha hona hervadásban marad, ha t. i. hona bukik, minthogy lehetetlenre nem létezik kötelezés, és mai időben, mikor minden kétszeres progressioban halad, hervadt nemzeti állapot nem egyéb, mint enyészet.

Két garas évenkénti járuléka egy holdtul, 's kivált olly holdtul, a' millyen felette sok van Magyarhonban, mellyen képen semmi teher nem fekszik, olly kicsinységnek látszik, miképez tétova nélkül volna a' legscrupulosusabb ember is hajlandó, illy járulékot legott az egész országra különbség nélkül kivetni. A' dolog azonban olly fontos, hogy valóban igen méltányos azt egy kissé közelebbrül fejtegetni.

Fentebb azt hoztuk fel, és ugy gondolom, minden lehető ellenvetéstül menten, hogy számtalan egy holdnyi tér, két garasos alapon, igazságosan de csak egy krajczárral sem terhelhető. Ha tehát a' két garasos elvet általján véve sen akarjuk tartani, szükség, mihez képest némi egy holdnyi területre, ugyszólván pótlólag két garasnál többet rójunk. Már ha ez áll, akkor valamint például a' Balaton közepén egy egy hold területre igazságos rendszer csak 1/4 krajczárt fektetne, sőt tán ennyit sem: igen könnyen megeshetnék, hogy miután felette sok haszontalan négyseztül gazdag (!) szegény honunk, egy egy első soru holdra tán évenkénti hat garast, sőt többet is kénytelen volna irni ép' azon igazságos rendszer. Mind ez merő conjectura, de nem lehetetlen, és egyedül a' felállított elvnek alkalmazásából világulhatna tökéletesen ki. Illy életbevágó dologban azonban efféle árnyéklatot szembül szalasztani nem szabad. Bonczolgassuk azért a' themát még tovább.

Hat garas egy holdra, például banáti alodiumra, az sem látszik felette soknak; 's tudom, sok ember igen megelégednék, ha ezer, tizezer, sőt százezer illy-

főlebanáti holdra tehető szert, habár azon általán véve hat garasos telekdíjnál még egy kissé több fekünnék is.

Az életnek ezer viszonyai közt azonban gyakorlatilag másképp mutatkoznak a dolgok, mint azokat feltette könnyelműen ném egy népboldogító oldja meg iróasztalánál vajmi könnyen.

Furcsán hangzik, és ezen nem egy, nép ember fog megbotránkozni, tudom, de azért még is úgy van, hogy a' holdkénti magasabb, például hat garasos telekdíj, általán véve inkább és sajnosabban érintené a' nagy mint az egészen kis birtokosokat. 'S ugyanis, egy fél holdtul három garas, vagy egy holdtul hat garas, vagy végkép két holdtul évenkénti tizenkét garas, olly egyedre nézve, ki tenyere után él, vagy fuvaros vagy kereskedik, bizony nem nagy állapot; és ha ezen néhány garas járuléknak következtében javulnak a' közlekedések, nő a' belfogyasztás, élénkül a' kereskedés, szóval, ha könnyebbedik a' kereset: lehetetlen volna néhány garast nagyobb gyümölcsötetésre kiadni. Amde illyest kell szülnie az aránylagos telekdíjnak, és illyest fog is okvetlenül szülni, de természetesen nem a' felhozott három, hat vagy tizenkét garas, hanem a' száz milliót előteremtő összesség, ha — és ez a' feltétel — gyakorlati célszerűséggel kezeltek az; mit feltenni kell, mert másképp nincs csudaszer, melly a' magyaron segíthetne; 's aztán kezünkben kell tartani ezen valóban csudákat művelhető emeltyüt, 's azt helyesen kezelnünk.

A' kevés holdnyi birtokos tehát, midőn sajnosan alig érítheti őt a' két garasos alapon álló lehető legmagasb telekdíj, hihetőleg csak hasznot aratand tervem alkalmazása által.

Nézzük most, mikép hatna tervem olly birtokosra, ki például százezer holdat Magyarhon kedvezőbb táján bírván, holdkénti három garassal lenne általán véve az új rendszabály által megróva. Ez évenként háromszázezer garast, azaz tizenöt ezer forintot volna kénytelen fizetni, mi magában nem sok; mert százezer hold, három garas telekdíjra classifikálva, legalább is hoz tiszta 60,000 forintot évenként, miszerint 45,000 maradna az illető szabad rendelkezésére, a' mennyivel fejedelmileg élélhetni. De ez csak akkor áll, ha nincs adóssággal megterhelve a' felhozott terjedelem. Azonban kérdelem, van e' sok illy jószág Magyarhonban? Alig létezik egyetlen egy is, de lehet mondani, a' legnagyobb szám — és ez tán legtöbb esetben egyenesen eldődink büne — úgy meg van terhelve, mintha az érintett esetben 30,000 forint fekünnék a' százezer holdon, miszerint annak tulajdonosa, atyja után valódiilag csak 30,000 forint jövedelemnek lett ura; 's ha tervem szerint 15,000 ftot kellene évenként fizetnie, fele jövedelmét volna járulékként a' telekdíj után leszolgálni köteles; a' melly arányban a' fél, vagy egy, vagy két holdnyi birtokos soha nem lenne érintve.

Ezt azért hozám elő, mikép igazságtalanul, mostani szokás szerint, ne kiáltás bizonyos reformerek a' nagy birtokosokra ki mindjárt a' crucifigét. ha netalán, főképp eleintén, mielőtt minden gyámokaimat ki fogták vala hallgatni és fontolóra venni, tervemtől ide genebbek és attul vonakodóbbak volnának, mint a' kisebb földbirtokosok — és kivált a' semmit nem bírók.

Nem minden arany, mi külső pompával jár; mindenki legjobban tudja, hol nyomja őt a' saru; és fél jövedelmet hosszabb ideig — tervem szerint harminczöt évig — évenként a' hon investitiójára vinni, nem gyermekeség; és ki kényelmesebb élethez, tán egy kis hazai rendtelenséghez is szokván, illyest honunk javára, nemzetünk felvirágzására tenni képes, a' nélkül hogy efféle tettének hasznát biztosan remélné, annak keblét szilárdabb lelkület lakja, mint amollyan utonuttfélen találkozó emberét.

Azon kérdés tehát, mellyet fentebb tévők: 'valljon megbír-e az ország általán véve holdankénti két garas telekdíj, a' nélkül hogy csontvelejen ez által csorbát üssön, az eddigi bonozolgatás után gyakorlatban igazságilag ekkép módosítandó: valljon

Tervem egyes osztályokat, vagy ezeknek némi egyedeit nem fogja-e zsarnokilag minden méltányosságon tul érinteni? Mert hogy az ország összeleg elbír két garas telekdíj, az legkisebb kétséget sem szenved. A' haza javát azonban, noha ezért sokat lehet és sokat is kell tenni, nem állíthatni egyesek romjára; mit Magyarországának némi statusbőlesei nem látszanak mindenkor elégségesen méltánylani.

Mindenek előtt kikutatandó ennél fogva az, hogy valljon létezik-e osztály vagy egyed e' honban, kit tervem zsarnokilag sújtana. Mirül a' jövő számban.

Gr. Széchenyi István.

Országgyűlési közlemény.

Tartalom. Aug. 12én országos ülés. Aug. 14. kerületi és orsz. ülés a' KK. és RR-nél. Tárgya: A' válásbeli nehézségeknek mult országgyűlésen fentartott 3 pontja. A' görög n. egyesültek vallásbeli állapotja. — Az unitariussoknak szabad vallásgyakorlata. A' megyei kicsapongásokat korlátozó választmányi javaslat köziratra bocsátása. A' vegyes házasságoktól az egyházi szertartásnak a' r. kath. clerustól történt megtagadása: ezen tárgyakban megállapított törvényjavaslatok és üzenetek a' m. fő RR-hez.

XXVI. Országos ülés aug. 12én. Kerületileg abban állapotván meg a' KK. és RR., hogy a' vegyes házasságból eredett váló perekben, ha a' perlekedő felek az ágytól és asztaltól örökre elválászatnak, az evang. részre nézve a' kötés is felbontassék és szabadságában álljon új házassági szövetségre lépni, ő nmg a' k. személynök előadá, mikép ő a' tökéletes viszonyosság és lélekszabadság elvének hódolva a' hozandó törvények által mitsem ohajt inkább elérni, mint a' különböző válásfelekezetek kölcsönös nyugalalmát 's egymás iránti türelmét. Ön tapasztalására hivatkozva pedig úgy hiszi, miszerint a' különböző válásfelekezetbeliek kedélyt a' vegyes házasságból keletkező gyöngéd rokoni viszonyok szinte ellenállhatatlanul simítják egymáshoz; véleménye szerint tehát a' vegyes házasságok a' kölcsönös türelem és béke nem megvetendő factorai; annál fogva polgári szempontból indulva ki, mindenkép megkönnyítendő. Mellőzve tehát ezuttal a' házasság egyházi szempontból tekintését, mire nézve elnök a' r. kath. egyház híve kíván maradni, csupán polgárilag véve a' dolgot, úgy találja, hogy a' házassági kötésnek a' r. katholikusoknál szintegy mint az evangelicusoknál, ha meg van is világos oldala, árnyékoldala szinte nem hiányzik: árnyékoldala a' felbonthatatlanságnak az, hogy midőn a' szerelem-mámorból kiábrándult fél egész iszonyatosságában látván azon helyzetet, mellybe éden helyett jutott, elgondolja, miszerint abból többé nincs szabadulás, nincs menekvés: rá nézve az emberi rövid élet egy hosszú kárhozat leend. Világos oldala pedig a' házasság felbonthatatlanságának azon körülmény, miszerint ez által a' hevesebb indulatok gyűlölséggé fajulása véghetetlenül mérsékeltek, a' midőn gyakran mondhatni épen csak az örök kötésre való gondolat eszközli hogy a' házasok haragján a' nap le ne menjen. Mi a' házasság felbonthatóságát illeti, itt világos oldal az, hogy a' szenvedéseknek vége szakaszthatatik; árnyékoldal pedig az, hogy gyakran egy kis indulat hevülés az elválhatás reményének ide 's tova csapongó szárnyaira kapva, ellenállhatatlan gyűlölség ürügye alatt a' legszentebb szövetség felbontására is alkalmat szolgáltat. Már ha a' vegyes házasságból eredt váló perekben a' perlekedő felek ágytól és asztaltól örökre elválászatván, az evangelicus részre nézve a' kötés is felbontatik és új házassági szövetségre lépés engedtetik: mindig csak a' r. kath. fél fog szenvedni. Ugyanis az evangelicus fél annak tudalmában, hogy ő elválás esetében új szövetségre léphet, szabad szárnyakra eresztetheti indulatait, és rossz akarat hozzájárultával, a' lacsony céljai eszközözvé aljasíthatja a' házasságot; minek természetes következése leend, hogy a' r. catholikusok egy két illy szomorú példa látása által a' vegyes házasságtól mindinkább elidogenednek; ohajtaná tehát szónokló elnök, miszerint a' viszonyosság elve a' vegyes házasságokra is alkalmaztatnék. A' következtetegyházi szónokok mind az elnöki véleményt pártolva, fejtegették, mikép a' ker. törvényjavaslat megállapítása által nemcsak, hogy a' vegyes házasságok megfogakoznának, hanem a' már létezők is ingadozóvá válnának. sőt az illy házasságból származó gyermekek nevelése is elhanyagoltatás veszedelmének lenne kitéve, de gyakorlatban nem is látják az egyházi szók a' törvényjavaslatot létesíthetőnek; mert miután a' perlekedő vegyes házások elítélésének ügye a' r. kath. sz. széknél meghagyatik, a' sz. széknél pedig lelki meggyőződése a' házassági kötés felbonthatatlansága; mikép kényszerítethetnék arra, hogy itéletet hite 's meggyőződése ellen mondjon. — Mind ezen ellenvetések sem valának azonban képesek a' kerületi törvényjavaslatot megbuktatni, mert a' többség az — alább következő — üzenetben kifejtett okainál fogva a' törvényjavaslat mellett megmaradt — Következett az 1791. XXVI. 14. §-nak az evang. vallás szabad és nyilvános gyakorlatát korlátozó rendeletének megszüntetése iránti értekezés, vagy más szókkal: az evang. vallás szabad gyakorlatá-

nak Horvátországra is kiterjesztése. Kir. személynök ő nmg a' törvényesnek és kívánatosnak nyilvánítván a' maga részéről is a' protestans vallás szabad gyakorlatának Horvátországra kiterjesztését, megjegyzi, hogy a' municipalis jogaira féltékeny nemzet irányában, ha valahol, épen e' lélekben járó kérdésben szükség ovakodva és az illetőknek részvételére számítólag intézkedni. Mert abban soha sem tudna megnyugodni, hogy a' protestansoknak Horvátországban a' zsidókéhoz hasonló sors jutna osztályrészül. Miután tehát már köztudomású dolog, hogy magában Horvátországban a' protestansok iránt napontinkább növekedik a' részvét; jónak látná k. személynök ő nmg, a' méltós. főRR. véleményéhez képest e' részben a' horvátok beleegyezésére sőt indítványára várakozni. A' következtetése: a' municipalitásra 's a' fenforgó törvényjavaslat kérdéses pontjára nézve következőleg adá elő véleményét: alig van életpkérdése a' magyarnak, melly Horvátország által meg nem támadtatnék, orsz. gyűlési tanácskozásainkat egy nyelven kívánjuk folytatni, 's kik nyujtanak ellenovást? a' horvátok; országlási 's közigazgatási nyelvé akarjuk tenni a' magyart, mellytől veszi nevezetét a' birodalom, 's korona; és kik szegülnek ellen felszázad óta? a' horvátok. A' közadót egyenlőn akarjuk felosztani minden lakos között, és kik ellenzik ez örök igazságu szabályt? a' horvátok. Hazánk eredeti alkatrészei közé tartoznak Szerém, Verőcze, Pozsega, és kik porlekednek ezen határaink ellen? szinte a' horvátok; holott még az általuk birt föld is annyira egy test Magyarországgal, hogy a' karpatektul kezdve senki nem fog találni országos határ dombot egész az adriai tenger partjáig, hogy mig országos határjárások Lengyelország, Austria, Styria, Karniolia, Morva, sőt Erdély felé is történtek, Magyarország és Horvátország közt soha nem történt. 'S nem Horvátország követeli é magának a' jogot, alkothatni törvényt, mellyel kizárhatja vagy beveheti tetszése szerint majd 4 millió polgárát a' köz hazának, mintha az ő földjük nemesebb volna, mintha itt maga a' föld is cathol. volna, melly nem szenved meg magán másféle keresztényt. És ezen örökös ellenszegülésnek nemző elve mi? az, hogy véleményök szerint Horvátország független, önálló ország; az, hogy véleményök szerint a' köztörvényhozás csak azon ügyekben bír rájok nézve teljes hatalommal, miket nekik nem tetszik nevezni municipalis jogaik körébe valóknak, midőn p. o. sürgettük a' mult orsz. gyűlésen, hogy a' porták egyenlően osztassanak föl a' magyar 's horvátországi megyék közt, azt felelték, ez akkor lenne igazságos, ha az osztó részek az a' megyék ugyanazon ország részei volnának; midőn a' magyar nyelvet hivatalossá akaruk emelni, azt felelték, hogy őket ez ellenezvén nem a' latin nyelvet akarják föntartani, hanem a' jogot megőrizni miszerint ők magok határozhatassák meg a' köz ügyek elintézésére szolgáló hivatalos nyelvet; midőn a' protestansok beeresztését elhatározzuk, azt felelték, mikép ők remélik, hogy ez elébb utóbb meg fog történni de ezt elhatározni az ő municipalis joguk, 's nem a' törvényhozásé. Így küzdöttek ellenünk a' horvátok, de mindig a' függetlenség és municipalitás elvével, 's bár különféle formákban 's különböző kérdésekben. Azonban a' napló könyvekre visszaemlékezvén, úgy tudja szóló, mikép a' függetlenség 's municipalitás e' kérdése részletesen ex thesi még soha nem vitattott, a' horvátok eléghessék az állítani, minden különös kérdés alkalmakor, hogy az municipalis jogaik közzé tartozik, 's hogy ők társország; részünkről pedig eléghessék azt válaszolni, hogy Horvátország kapcsolt 's hódított rész, 's hogy politikai absurdum volna nem hozhatni törvényt, melly őket is kötelezze, midőn ők minden törvények hozásába befolyanak, mellyek minket köteleznek. De elérkezett az idő ezt részletes vizsgálat alá venni; előált a' szükség, hogy a' melly országot 's népet a' harc mezején fegyverrel megszerzettünk, most a' politica mezején okokkal másodsor hódítsuk meg; nem hogy szolgálk legyen, de az sem hogy fölöttünk álljon, hanem hogy legyen polgártársunk 's ne vonakodjék engedelmessé a' köztörvényhozásnak. Azt szokták ők mondani, hogy Horvátország független társország, 's csak a' kormány van alá vetve, mellynek Magyarország is alá van vetve. Elmés mondas, de még inkább teljes képtelenséggel, mert ebből az következnék, hogy nem a' korona Magyarországot, hanem Magyarország a' koronát; ebből az következnék, hogy a' ki a' koronát bírja, az bírja Magyarországot is holott tudjuk, hányszor volt a' korona annak kezében, kit az ország nem ismert fejedelmének: ebből az következnék, hogy midőn sz. István és László a' részeket a' nemzet hadaival elfoglálá, sem nem magoknak sem nem a' nemzetnek,

hanem a' koronának mint a' nemzettől külön létező hatóságnak foglalták el. A' vagy a' korona alatt a' fejedelmet értik, ez nem lehet; mert a' részeket nem mint felség birja, hanem mint magyar király; nemis azért birja, mert birja a' koronát, hanem mert azt neki a' nemzet adta át. És példánl, ha a' kir. ház kihalna, Horvát org. kinek engedelmeskednek? a' h ideg ércz koronának, mely Budán őriztetik? koránsem, hanem engedelmeskednek bánjával együtt a' magyar nádornak, míg király választatnék; királyt pedig választana természetesen nem a' korona, hanem Magyarország a' részekkel együtt. Horvátország tehát nem társország, hanem a' magyar birtok testének egy része, e' szerint nem coordinálva, de belsőleg összeolvadva vannak, 's így együtt hoznak törvényt 's annak együtt 's egyenlően tartoznak engedelmeskedni. Azt is szokták mondani, hogy a' magyar törvényhozás a' közigazgatásnak minden ágaiban Horvátországra nézve is rendelkezhetik, de ezen befolyás ki nem terjed az ő municipális jogaira. De kérde ő a' horvátokat, hol van meghódításuk idejéből azon eredeti szerződés, melyre ő k untaian hivatkoznak? hol van ezen csodálatos szerződés, melyben visszás renndel a' győzelmes fél azt megengedte volna, hogy dolgaiba a' győzött beavatkozassék? hol van törvénykönyvünkben czikkely, — melyben az ő ügyeik fölötti határozhatásról, örökre lemondunk volna? 's ha volna is olyan, miután az tisztán törvényhozási nyilatkozat, 's nem két különböző hatalom közötti alkudozás eredménye; egyik törvényhozás megköthette e' valaha a' jövőnek hatóságát? 's ha a' törvényhozásnak tetszett háborúk közepett politikai kiskorúságában a' körülményektől erőszakolva sokat engedni a' megyéknek is nálunk, és a' részeknek is, mi isten és földi hatalom gátolhatja, hogy eredeti 's őt illető jogaiban visszahelyezze magát. Kívánja ennél fogva a' municipális jogok kimutatását: mit ha nem tesznek, csak, azok tekinthetők municipális jogoknak, melyekről a' törvényhozás nem akar rendelkezni; mert nem a' municipális statutumok határozzák meg a' törvényhozás körét, hanem megfordítva ez jegyzi ki amazok körét. Végre még azt is szokták mondani, hogy bár a' részek municipális jogait érdeklő törvényjavaslat fölterjesztetnék, nem fogna a' fejedelem által megerősített, mert a' fejedelem koronázási hitlevélben 's esküjében szentül igéri mindenkinek sértetlenül megtartani jogát. De kérde a' szónok: a' hitlevelet nem mint magyar király adta é, és az esküt, nem mint olyan teszi éle? és mi ez eskünek értelme? — Az hogy magától önkénye szerint az az birói és törvényhozási uton kívül senkinek nem illeti jogait. A' felség tehát p. o. adót nemes emberre nem vétet, az alkotmányos szabadságokat nem korlátozhatja, de ha a' törvényhozás adóztató, vagy szabadságot korlátozó törvényjavaslatot terjesztene fejedelem elébe, és ez azt megszentésiténé, vajjon megszerzte volna az esküjét? nem hiheti, hogy ezt állíthatná horvát, nem, illyent a' legtulzabb ilir sem merne állítani, a' minthogy a' szülő bár beszédében horvát névvelél, minden illyes ellenszegüléseket az illyr szellemnek tulajdonít. Ezek azon általános erősségek, miket a' horvát követek védelmül szoktak felhozni; szülő legalább végig tekintvén újabb időbeli kijelentéseiket többet nem talált. A' törvénykönyvből az 1715: 120. t. cz.re szeretnek hivatkozni, mint a' melyben szerintök az mondatik ki, hogy a' részek jogai és municipalitási az országgyűlési vitások körén tul esnek. Ez fontos ellenvetés, de elbámul az állítók bátorságán, ha megolvassa az idézett törvényt 's amaz értelmet benne nem leli. Azt mondja t. i. az érintett törvény, hogy miután a' részek municipális statutumai megerősítése 's megtartása alkalmával több kérdés, támadt volna, rendeltetett, hogy 1) a' mely municipális statutumok a' király által *egyenként* és 2) az országgyűléstől általában megerősítettek, azok „in nullo amplius de sui validitate veniant quaestionem“ tehát nem az mondatik, hogy országgyűlési vitások alá nem jöhetnek, hanem hogy érvényeseknek; ismertessenek; de kiket illet ez? a' királyt és országgyűlést nem, mert ha nem akarnák, hogy érvényesek legyenek, nem erősítették volna meg, hanem illeti a' részek netalán vonakodó polgárait. 3) Az mondatik e' t. czikkben, hogy municipális statutumok sem a' király, sem az or. gyűlés által nem erősítették meg 's egy év alatt nem erősítették meg, azok egy év alatt nem birandanak kötelező erővel. 4) Jövendőben minden alkotandók királyi megerősítés alá terjesztessenek 's az 5ik pont két illyen különös statutomot egyenesen királyi vizsgálat alá utasít, — mint a' mely prima instantia praeterita fuit. No már most ép e'

törvényből, melyre leginkább szeretnek hivatkozni a' horvátok, nem világos é, hogy csak azon statutumai érvényesek, melyek vagy a' fejedelem vagy az országgyűlés által megerősítették; 5) vajjon ugy erősíti é meg a' fejedelem's országgyűlés azokat mint idegen fél, következőleg mellről egyik fél, az az sema' horvátok nem állhatnának el közös megegyezés nélkül? koránsem, hanem mint felsőbbség, mely mihelyt visszavonja jóváhagyását, a' statutum erejét veszti. 'S ki tetszik e' törvényből az is, hogy midőn a' fejedelem joggal bír megerősíthetni a' részek statutumait, olly hatóságot gyakorol, melyet rá a' törvényhozás ruházott; mert nálunk minden jognak 's hatóságnak kulfeje a' nép, 's általa 's nevében az összes törvényhozás; és így nagy következtelenség van a' horvátok azon törekvésében, hogy ő k a' magyar törvényhozás hatalmát nem ismerik el, azonban a' fejedelmét mely eredetileg a' néptől származik, nem merik el nem ismerni. Ennek utána a' KK. és RR. figyelmét a' hármaskönyv III. r. 2 czímére fordítá a' szónok, hol kimondatik, hogy köz törvényűl eltérő törvényeik 's szokásaik Erdélynek és a' részeknek épen ugy vannak, mint a' megyéknek is, mert minden saját hatósággal bíró nép alkothat statutumokat, de azok, sem a' megyéké sem a' részeké, sem Erdélyé nem ellenkezhetnek az ország köztörvényeivel 's a' curia itéleteivel. 'S véleménye szerint e' törvény a' municipális statutorius hatóságnak élet-gyökere, ebből világos mikép statutum csak ott kell, csak ott van, hol törvény hiányzik, 's megszűnik tüstint, mihelyt törvény akár hasonlót akár ellenkezőt rendel, ebből világos továbbá, mikép a' törvényhozással a' részek tökéletesen azon viszonyban állanak, melyben az egyes megyék nálunk 's a' t. A' mint a' kapcsolott részek tartanak tartományi országgyűlést, jelenleg is, hajdan a' magyarországi alsó és felső megyék Kassán, Pozsonyban: szintegy tartottak tartományi vagy kisebb országgyűléseket; azonban mihelyt változtak a' körülmények, jogaiba visszalépet az egy törvényhozás, a' tartományi országgyűlések pedig megszűntek, mint a' horvátországinak is véleménye 's politikai hite szerint — meg kell szűnnie mint meg fog szűnnie az erdélyi országgyűlés is, mihelyt Erdély velünk egyesülni fog. 'S ezek valának azon észrevételek, melyeket a' szónok elő adni hazafiai kötelességének tartott, a' részek állított függetlenségi elveré nézve a' köz törvényhozástul 's municipális jogaik magasb állására nézve a' köz törvényhozásnál, több erősséget ugymond azért nem hoz föl, mivel történet, törvénykönyv, statustudomány, józan ész 's így minden mellettünk van; egyébiránt föl hívá a' horvátországi és városi követeket, az itélő mestert és a' zágrábi káptalan követét, valamennyit, hogy ma vagy holnap vagy fél év mulva, a' mikor tetszik, mutassák be azon eredeti és szerződést a' két ország közt; bizonyítsák be historiai függetlenségüket a' köztörvényhozástul, számlálják elő hitelesen ama municipális jogokat, melyek kívül 's fölül esnek a' törvényhozás körén. Másodizben, fegyverrel ugy mond, mi nem csatázunk veletek horvát atyafiak, de a' gyűlőt illirek ellenszegülései folytában kezdjünk egy harczt a' politica mezején 's okokkal 's a' t. Ezen föl szölitást annyival inkább szükségesnek tartotta, mert ugymond, látja hogy míg vagy ő k nem győznek meg minket, vagy ő k nem győzetnek meg általunk, nem lesz közöttünk egyetértés; ellenben ha fölvilágosítottak, a' béketelenség alapja elenyészvén, közös erővel haladunk köz czél felé; mi ha nem történik, tisztán fog állani: mikép ő k nem jogra támaszkodnak, hanem pusztá akaratra; miképen ő k nem tekintik az ő kait, hanem a' szívnek szenvedélyeit, 's ösztöneit követik, miket az erő csak elfojthat, de az időnél egyéb nem orvosolhat meg. Szavainak czélját végre nemcsak abban állani mondotta, hogy az izenetet támogassa, hanem abban is, hogy a' municipalitás kérdésének, mely gátul mindenütt előnkbe állítatik, kifejezésére 's megérlelésére alkalmat nyújtson. E' beszédre elnökileg mondatott: mikép az nagyobrszint nem szorított szorosan a' szönyegen forgó tárgyra. Pozsega város 's nehány káptalan követe emelt még szót a' törvényjavaslat ellen, mit azonban a' nagy többség csakugyan megállapított. — Mi a' törvényjavaslat 5. §sát illeti, melyben kimondatik, miszerint az evang. vallásokon levők polgári, vallási 's egyházi viszonyaikra nézve mind egymás között mind a' r. cath. vallás és egyház irányában teljes egyenlőség és tökéletes viszonyosság szolgál zsinórmértékül, az izenetben az 1843 jul. 5kén kir. válaszra hivatkozás hozzáadásával szinte minden ellenmondás nélkül megállapított.

Tárgyaltott továbbá a' n. e. görögök vallásbeli állapotja, mire nézve a' kerületileg feltett izenet és tör-

vényjavaslat azon módosítással fogadtatott el, hogy a' kiküldendő országos választmány által tanuképen 25 pap, 25 katona, 50 polgári egyed lenne kihallgatandó. A' válópörök iránti törvényjavaslat pedig abban állapított meg, miszerint a' válópörben a' r. cath. és n. e. görögök között a' 1791: 26. tcz. 16 §ban kiszabott bíróság az eveangelikusok és n. e. görögök között pedig azon consistor. vagy ideiglen is azon bíróság fogitélni, mely alá egyházi ügyében az alperes tartozik. Végül az unitaria vallás törvényesítésére vonatkozó izenet és törvényjavaslat a' mint kerületileg szerkesztetett, minden észrevétel nélkül megállapított.

XXXVIII. ker. ülés aug. 14én d. e. 9edfél óraker. Elnökök Mihályi (Marmaros). Majláth (Baranya). Jegyző Vukovich, naplővivő Bottka.

A' megyei kicsapongásokat korlátozó választmányi javaslat bemutatván, miután terjedelmessége miatt felolvasottnak nyiványitva köziratra bocsátatni rendeltetett: elhatározatott, hogy a' kérdéses javaslat egy egy példányban az illető hatóságoknak minélelőbb megküldetvén, a' kerületi tárgyalás akkorra halasztassék, midőn a' megyék utasításos észrevételei 's ő fels. a' király biztosságai utján kitudandó adatok a' dolgot egész világosságban fogják a' KK. és RR. elébe állítani.

XXVII. orsz. ülés a' KK. és RRnél. Az

egyházi szertartásnak a' vegyes házasságoktól megtagadása tárgyában készült törvény és felirási javaslat és izenet az itélőmester által felolvasatván, kir. személynök ő nm. előadá: hogy miután a' KK. és RR. a' vallásbeli tárgyakban különben is maholnap kegy. kir. válaszszal leendő megörvendeztetésüket remélhetik, a' fenforgó viszátkodások lényeges kiegyenlítésének sükerét szem előtt tartva, a' dolog tárgyalását a' kir. válasz leérkezéig annál is inkább halasszák el, mert ha csakugyan kedvező válasz fog érkezni: igen hihető, hogy a' KK. és RR. mondata is kedvezőbb leend az egyház irányában, melynek nem kis fontosságu állása mindenestre némi kiméletet igényel. Mi az áldás nélkül kötött vegyes házasságból származott gyermekek sorsát illeti, ez sem aggodtathat senkit, minékutánna ezeknek törvényessége olly kétségtelen, hogy bármely pap állítana ellenkezőt, annak kész volna szónokló elnök ő nmga szemébe mondani, hogy igaza nincsen. Az elnök beszéde után szót emelt egy m. követ 's mutogatá: mikép a' főpásztori körlevelekre és pápai brevére a' közvélemény lelkesedés hozzájárulásával bün bélyegét nyomott ugyan; de a' méltányosság azt kívánja, hogy az egyházi hatóság körvonalai a' polgári hatóság által át ne hágassanak, hogy a' hit, meggyőződés és vallásos szertartás saját körükben a' történetirő megjegyzése szerint korlátlanul működhesse. Illy vallásos meggyőződés eredménye pedig az áldás-megtagadás, miáltal vegyes házasság gátolását tiltó törvény sem belsőleg sem külsőleg nincs megsérve. Belsőleg nincs, mert a' kit ama gondolat, hogy szerelme zálogait a' saját hite szerint legüdvösb vallásban nem nevelheti, a' vegyes házasságtól vissza nem tartóztat; azt az áldás-megtagadás sem fogja akadályoztatni; a' protestans fél szinte nincs gátolva, minthogy ő az áldás megtagadásával nem igen törődik, de külsőleg sincs, mert az áldást megtagadókra alkalmazni szokott törvények egészen más nemű, és a' vadabb századokba illett kihágásokról szólnak. Hogy ötven évig megadott az áldás, onnan semmit sem következtelhetni, miután a' vallásos meggyőződésre elidősülésnek helye nincs és nem is lehet, a' r. cath. clerus szintolly független a' maga egyházi dolgaiban, mint a' protestans törvény által függetlenített, a' honnan a' romai pápától mint ez egyház látható fejtől joga volt polgári törvényekbe nem ütköző brevét elfogadni 's a' királynak is szinte joga volt arra placetumot adni. Most azon elnöki észrevétel tétetett: mikép a' r. cath. clerus csak akkor folyamodott a' vegyes házassági kérdés iránt Rómába, miután a' mult országgyűlés alkalmakor a' kibocsátott két püspöki körlevelet a' főRR. közül némelylek törv. ütközönek nem találták, és miután a' vegyes házassági áldás kérdése vallásos és polgári szempontból tekintendő — látni való a' romai cath. clerusnak vallási szempontbul nem másuvá, mint a' r. pápához, a' r. cath. egyház fejéhez lehetett folyamodnia. Mi a' placetumot illeti: az olly felsőségi jog, melyel a' fejedelemnek és sine civitatis mindenütt és mindenha élnie kell. A' placetumra vonatkozó kifejezéseket tehát, ohajtana az elnök, a' felirási javaslatbul kihagyni; arra nézve pedig, miszerint sok vármegyék azt tartották, hogy az áldást megtagadó papok törvényt szegtek és annál fogva büntetendők, az a' megjegyzése: mikép ha valaminek, főleg a' büntető tör-

vénynek kell világosnak lennie; már pedig jelen esetre alkalmazva, a törvény csakugyan nem látszik tiszta világosságban állani. Ez elnöki észrevételt követve, elannyira megerezték és áradtak a vitakozások, hogy azoknak csak d. u. 3 óra szakaszthata véget. Hogy azonban lehetőleg rövidnek legyünk, egyik mint másik részről csak a főbb eszméket igyekezünk érinteni. Azok kik az egyház mellett vittanak, a mondottakon kívül még következő okokkal állottak elő. Hogy a főpásztori körlevelek nem sértettek törvényt, azt a mult országgyűlésen a m. főRR. is elismerék; hogy a pápai breve nem ütközik törvénybe bizonyítja az, miszerint kir. placetum adatott rá; de — szőlők szerint — nem is egyéb az az áldásmegtagadás, mint a házasságkötés nem helyeslésének egyházi kijelentése, mi mellett szintegy törvényes a házasság, mint mikor a szülék akarata ellen történik; az tehát nem positivum factum, a törvényben pedig positivum factum tiltattk. Hiszen a külföldön is mindenütt passiva assistentia illeti az egyházat nem biztosító vegyes házasságokat, sőt a protestans fejdelmek is biztosították e részben r. kath. alattvalóikat, és az áldást mint egyházi dolgot egészen a clerus rendelkezésére hagyták, a honnan a magyar királynak is kellett az áldásról szóló brevére placetumot adni, mert a hitágazatokra a fejdelen polgári hatósága ki nem terjeszkehetnek; aztán meg az 1791: 26ban sem mondatik, hogy a vegyes házasság ritu catholicorum adassanak össze; de ha mondatnék is onnan, hogy a polgári törvény megenged valamit, koránsem következik, hogy ezt ne roszalhatná az egyház; így például: a magyar törvény megengedte azt hajdan, hogy a paráznaságban találtatott nőt a férje megölhesse, mint szinte a rabszolgák adásvételét sem tiltotta a polgári törvény, de azért az egyház sem egyik sem másik ténny nem helyeslelte, sőt nyilván roszallotta. — A felirásjavaslat mellett szőlők nagy többsége a felirás javaslatban kifejtett okokon kívül imigy okoskodott. A főpásztori körlevelek, a pápai breve és az arra adott k. tesztvény (placetum) felbolygatták a nemzet nyugalmát; meghasonlás magvait hintették el a családok békes hajlékába s a polgárok egyetértését végkép felválták; a honnan az innen eredett sérelem sulya mind polgári, mind egyházi tekintetből tárgyalandó. Az állomány nem csak túrni hanem szükség esetében ótalmazni is tartozik ugyan az egymás mellett álló vallásfelekezeteket, de azt saját léte kockáztatása nélkül nem engedheti: hogy egyik felekezet hitágazatai gyakorlatba vételének ürügye alatt a másikon hatalmaskodják, vagy hogy épen maga a polgári állomány fölül emelkedjék; mert így majd az következnek, hogy a törvényhozás a hozott törvényeket előbb mindig a hatalmaskodó egyház bírálata alá kénytelenítettnek bocsátani, a jelen esetben p. o. Rómába küldeni megbírálásul ha vajlon nem ellenkeznek e azok a romai egyház hitágazataival. Ennyire még a sötétség és századaiban sem tudta magát Magyarország alacsonyítani, mikép ezt a pápa ellenében több alkalommal kifejtett a le t e r ő bizonyítja. Hogy a magyar állomány a házasságra nézve folyvást rendelkezett; és hogy a r. kath. clerus a törvényeknek folyvást engedelmeskedett, azt számtalan törvényeink bizonyítják. Igaz ugyan, hogy az 1791: 26. t. cz. keletkezésékor a clerus ellenmondott, de miután ellenmondása érvénytelennek nyilvánítottatott 50 egész évig szakadatlanul a törvény szerint járt el a vegyes házasságok egybekötésében és egész készséggel megáldá őket; 50 év mulva azonban eszébe jut két püspöknek a törvény ellen szegülni, s tetszik a római pápának az ellenszegülést brevében éretnyennek keresztelni; és fájdalom! a magyar király a brevét elfogadta — kérdés: fennállhat e így a polgári állomány nyugalma, ha abban egyes vallásfelekezet a többiek békes egyetértésének feldulásával akkor szegi meg a törvényeket, mikor neki tetszik. Hogy a király maga sem helyeslé, a papi daczolást, nyilván tanusítja ezt amaz 1839ben kelt intézvény, miszerint a nm. kir. hitó tan. utján a r. kath. papok az 1791: 26. t. cz. szigorú megtartására utasítottak; és mi történnik? tán a törv. utra visszatérés — korán sem! hanem inkább az egész papi tömeg a k. rendelet daczára a törvényszegő püspökök példáját követve a v. házasságok gátlását tiltó törv. ellen esküszik és a mi legszomorubb — mind ez felsőbb helyt behunytt szemekkel nézetett. 'S a papok ez által saját canonaikat is tapossák, mert azon canonok egyházi átkot mondanak annak fejére, ki a vegyes házasságot bármely ürügy alatt akadályozni merészkednek; és így midőn a magyar clerus polgárilag hűtlenség bűnébe esett, ugyanakkor saját canonjai szerint egyházi átok (anathema) kárhozatát voná fejére. A honnan ta-

lálkozott is nemzetünk dicsőségére a magyar clerus közül férfit, ki a hozzá folyamodó esperességnek nyíltan kimondá, hogy a vegyes házasságoknak meg nem áldása megbocsáthatatlan polgári s egyházi bűn. E férfit Belánszky besztercei püspök volt, ki megéjje papjait minden izgágszerzéstől hathatósan visszautasítani főpásztori kötelességének ismeré már ha a v. házasságok meg nem áldása hitágazat, dogma volna, az iránt az egyik püspöknek szintegy mint a másinak tisztában kellene lenni; ha a vegyes házasság botrány, mikint az a brevében neveztetik, 50 esztendő alatt miért nem találkozott csak egyetlen magyar püspök is, ki azt felfődözte volna, vagy miért nem szólalt fel a hibeit botrányban éltető magyar papság ellen a r. pápa, miután ezt szinte ugytudhatta mint akárki; mert ha az 1791: 26. t. cz. -től bécsi nunciusa által nem tudósítottatott volna is, a kath. egyháznak állapotjáról minden 5. évben szokott püspöki jelentésből 50 év alatt 10szer értesülhetett volna arról. Ha botránynak tartja a clerus a v. házasságot, csupa következetlenség a passiva assistentia is, mi pedig a római brevéhez ragaszkodó vak engedelmességet illeti, az veszélyt hozhat a hazára, miután tudva van, mikép adatnak ki már brevék, mellyek a boszorkányok megégetését parancsolák, sőt a kórdéses breve is telve veszélyes kifejezésekkel, a menyiben a v. házasságot bűnnek nevezik s a papságot a polgári törvény által megtiltott tértégetésre ösztönzi. Erre elnökileg megjegyeztetett, mikép a sötét századokban magok a tudományos egyetemek is hoztak vagy legalább revideáltak ilylly itéletet. — Egyébiránt az itt nagyjából érintett eszméknek együl egyig kifejtését 's a megyei ker. 's városi köv. részéről emelt végtelen panaszok és azoknak orvoslása iránt szorgalmazott több rendbeli indítványok elősorolását mellőzni ezáltal annál szoros kötelességünknek tartjuk, mert érezzük, mikint e részben eddig sem említhetnénk semmit olyat, mi a legközelebb éveken hirlapok röpiratok 's megyei gyűlések utján köztudomásra nem jutott volna. Azonban maga a felirásjavaslat és üzenet magában foglalja a tudnivalókat. Befejezzük tehát tudósításunkat azzal, hogy a hosszas vita eredménye az lön: miszerint a nagy többség a törv. javaslat, felirás és üzenet mellett a szerkezetre tett némely észrevételek mellőzésével megmaradt. —

Törvényjavaslat a vallás dolgában. A bécsi és linczi békekötéseknek alapján az 1791: XXVI. törv. cikkelyek megkövetkezőkben bővítették 's illetőleg módosították. 1 §. A vallásos reversalisok vagy is a születendő gyermekek mily vallásban neveltetésük iránti kötelezések a multa nézve is érvénytelenek, és azok tekintetéből akár eddig eredett, 's még függőben levő, akár még tamsztható mindennemű vallásbeli követelések teljesen és tökéletesen megszüntetnek. 2 §. A r. kath. vallásból, az evangelica vallásokra és viszont általalmeni kívánók ebbeli szándékjukat az illető polgári törvényhatóságnak bejelenteni tartoznak. Illy esetben a vármegyék, és külön portákkal bíró kerületek ugyan, az első közgyűlésekből, a városok pedig tanácsuléséből meghallgatásukra világi tagokból álló vegyes küldöttséget rendeljenek, melly a végzés hozatalától számított 15 nap alatt eljárni, és ha az átmenni kívánók bejelentett szándékjukban megmaradnak, számukra bizonyosságlevelet: hogy a kívánt vallást minden akadály nélkül gyakorolhatják, nyomban kiadni köteles. A küldöttség a törvényhatóságot eljárásáról tudósítván, tudósítása az 1791: XXVI: 13 §-ok rendelkezéshez képest 3 fősége eleibe tudomás végett felterjesztessék. 3 §. A vegyes házasságból eredett való perekben, ha a perlekedő felek az ágytól és asztaltól örökre elválasztatnak; az evangelicus részre nézve a kötés is felbontassék, és szabadságában álljon új házassági szövetségre lépni. 4 §. Az 1791: XXVI: 114. § nak az evangelica vallás szabad és nyilvános gyakorlatát korlátozó rendelete zennel megszüntetik. 5 §. Az evangelica vallásokon lévők, polgári, vallási s egyházi viszonyaikra nézve mind egymás között; mind a r. cath. vallás és egyház irányában a teljes egyenlőség és tökéletes viszonyoseág szolgál zsinor mértékül.

Üzenete a KK. és RR. nek a mglos főRR. -hez a vallásbeli súlyok és nehézségeknek a mult országgyűlésen fentartott pontjai tárgyában.

Az ország különböző vallásbeli felekezetű lakosainak a bécsi linczi békekötések alapján alkotott 170 §: 26ik törvény meg nem tartásából eredő sérelmei közül azok, mellyekre nézve a köz megegyezés eléretett, az 1840ik évi majus 7ik napján ő felsége eleibe felterjesztetvén (addig is, mig ezen felirásra az ohajtott várt k. válasz megérkezendik) a KK. és RR., e sérel-

mek fentartott még hátra lévő pontjai felett a tanácskozás fonalát ott felfogni, hol a mult országgyűlésén megszakt, szükségesnek tartják; mert meg vagynak győződve, hogy azon ingerültség, visszavonás, melly az említett törvény meg nem tartásából támadott, és az időközben történtek által mind inkább öregbedék, megszünni nem fog, mig a különböző felekezetűek jogviszonyai a lelkiismeret teljes és tökéletes szabadságának, a törv. előtti egyenlőségnek és minden tekintbeni viszonyosságának megsértett alapján végkép elintézve nem lesznek. Pedig mindenek felett törvényhozői szent kötelességnek tartják elfojtani örök időkre a viszáldokos magvait, lecsilapítani az ingerült kedélyeket, és megszüntetni azon visszavonást, melly a közhazának egyenlően hű polgárait, érdekeik oly érzékeny részében hajdan, oly ellenséges pártokra szaggatá, és mellyek rozgése, noha azon korszakát, mikor a vakbuzgóság túzzal és fegyverrel üldözött, az emberi nemzet túl élte már, nem csekély élénkséggel a voltak jelen időkre is. És azért, öszvehasznoltván azokat, mik a két tábla között a függőben lévő kérdésekre nézve az előbbi országgyűlések alatt kölcsönösen váltott üzenetekben előadattak, újabb észrevételeike a KK. és Rendek a méltóságos főRR. -kel következőkben közlik.

I. A reversalisokra nézve. A mélt. főRR. a reversalisok vagy is a vegyes házasságokból születendő gyermekek vallásos neveléséről szóló kötelezések eltörlésében a jövőre nézve megegyeztek, ugy szinte abban is, hogy hasonló kötelezések tekintetéből a férfiakra nézve 18 éves koron túl, nőszemélyekre nézve pedig e kor elérése előtt is férhez menetik után többé követelést támasztani ne lehessen; és ily értelemben a törvényjavaslat ő felségének felis terjesztetett. Ellenben az eddig kiadott reversalisokat, ha családtság vagy erőszakolás nélkül keletkeztek: épségben tartatni kívánták; mivel, ha fenbontatnának: részint az egyes polgárok szerződési magány jogait sértve, részint számos család nyugalmát kockáztatva részint azon biztosítást veszélyezve látták, melly alatt a kath. fél v. házasságra lépett, a mellett: hogy oly szerződéseket, mellyek sem az 1791: 26. sem egyéb törv. be állítólag nem ütköznek, visszahatólag megszüntethetni nem vélték. — Hogy a reversalisok nem tisztán magány szerződés, a KK. és RR. ugy vélik az eddig előadattak által annyira világos, hogy további hosszús fejtegetést nem kíván; mert a magány kötések valamint kizárólag az illető felek közt létesülnek; — ugy maguk a szerződő felek kölcsönös megegyezése által föl is bontathatnak; ellen a reversalisokon valamint kötésébe idegen, a házasságra lépő felektől teljesen külön érdekű hatalom foly be; ugy azoknál fogva követelést is ezen idegen hatalom, az egyház, támaszt. Nem magány kötések tehát a reversalisok, hanem lekötélezése a protostans apának egy a házasságon kívüli nézve idegen hatalom részére oly vallásban nevelni gyermekét, mellyet maga nem követvén, helyesnek nem tarthat; és erőszakolása a lélekismeretnek, melly az indulat vagy mellék nézetek ingerei miatt rövid időre mámorba merülhet ugyan, de a komolyabb és higgadt megfontolás csak hamar bekövetkeztvén, ismét minden rettegéseivel fölébred, és megfosztja a házas életet azon boldogságtól, melly e kötésnek egyetlen áldása e földön. A nyilvános erőszakon és csalárdáson kívül ki tudná napvilágra hozni mind azon finom szálakat, mellyekből a reversalisok háója készül? ki tudná előszámolni, és törvényes kélelékek szerint bebizonyítani mind azon titkosan működő tényezőket, mellyeket a proselytismus soha nem fáradó gondos kiszámítása mozgásra tesz; pedig ezek nem kevésbbé csalárd és erőszakoló módok, mint a világos kényszerítés; a KK. és RR. el merik mondani, hogy a reversalis valamint nem magány szerződés; ugy, oly reversalis jó lélekkel és teljesen szabad akarattal nem készül soha, mellynek megszegése miatt az egyház követelést támasztani kénytelen. A mi a családok nyugalmát illeti, melly a mglos főRR. véleménye szerint felzavartatnék, ha a reversalisok ereje a multa nézve is meg lenne szüntetve, e részben a KK. és RR. ugy vélik: bizni kell házastársak egymásiránti hajlandóságában is birni, hogy a házas élet gyönyöreinek háborítatlan élvezete a házastársakat leginkább érdekelvén, a kölcsönös egyetértést egy könnyen nem bontják föl, sőt elhárítani igyekezendek mind azt, mi közöttük a jó érzemények boldogságát felzavarhatná. Ez azon tényező, melly a reversalisokat is, mellyek lélekkel és teljesen szabad akarattal adattak ki, ha megtartásuk, a házastársaknak akár érdekében áll, akár egyiknek közülök valódi megnyugtására szolgál, minden külső

kénysz
badság
léket a
ha a s
egyezn
értés
lisok t
azt hely
futó pil
értésbe
sodott
gedése
megzav
gadni,
és szen
olly kin
az, me
meg ne
hát a K
főRend
sőt a d
előadott
reversa
gány szer
egyes
lései re
gét illet
nyeket,
életbe l
25én a
és azt a
gyakorl
törvény
sint' a
sőt szint
mglos fő
levelet,
sept. 25
mörváro
minden
2 lén a
az előbb
nek zav
salium r
ante 1a
per ben
lictae su
habentur
toletanti
contrah
malem r
que Jam
ante lam
reputent
subsequ
főRendel
és RR. m
sonlittat
kiirt 17
zekben
az 1781
ellen a
hogy az
már nem
ben omli
zon reve
15ő napj
nyos ren
mindazon
lisok ism
26. cz. 1
vényes s
ni vissza
a' revers
ják: a t
nem czél
seknek é
gos rend
nyilván
nem tört
kotandó
lehet, a
hessen a
elleni tón
erejű köv
hogy reve
jövő törv

kényszerítés nélkül épségben fogja tartani, és ezen szabadságban a már kiadott reversalisokra nézve a szü-
léket a KK. és RR. korlátozni nem is akarják. Ellenben
ha a szülek a reversalistekintetéből egymás közt meg-
egyezni nem tudnának, és e miatt a kölcsönös egyet-
értés köztük csakugyan megzavartatnék, a reversa-
lisok teljesítésének az egyház általi szigorú követelése
azt helyre nem állítja soha. Egyébiránt, hogy csak egy
futó pillantatot vetnek is azon számtalan boldog egyet-
értésben élő családokra, kivált a kevésbbé felvilágo-
sodott nép-osztály közt, melyeknek csendes megelé-
gedése az egyház által támasztott követelések miatt
megzavartatott: a mlgos főR. magok sem fogják ta-
gadni, hogy hasonlíthatlanul több azon elégedetlenség,
és szenvedés tömege, mely a családokra az egyháznak
olly kínos kényszerítéssel járó követeléseiből ered, mint
az, mely a reversalisok megszüntetése után azok
meg nem tartásából fog származni. Ezeknél fogva te-
hát a KK. és RR. nem látják elfogadhatónak a mlgos
főRendek által ezen okfölből merített erősségeket sem;
sőt a dolgok helyzetét figyelemmel vizsgálván, az itt
előadottakból még erősebben meggyőződnek, hogy a
reversalisok kérdése alatt bármi színben nem ma-
gány szerződések, nem a családi nyugalom, hanem,
egyenesen és csupán az egyházi hatalom követel-
lései rejteznék. A mi végre reversalisok törvényessé-
gét illeti: a méltóságos főRRdek mindazon intézv-
nyeket, melyeknél fogva a reversalisok használata
életbe lépett, és életben tartott, az 1792dik évi sept.
25én a 21098. sz. a. kelt körlevélig elősorolták ugyan,
és azt adták hozzá, hogy ezen rendeletek a folytonos
gyakorlat által is szentesítettek, és hogy az 1790. 26.
törvény azon szavai által „Religionem patris sequi pos-
sint“ a reversalisok használatát nemcsak nem tiltotta,
sőt szinte megengedte. Elfelejtették mindazon által a
mlgos főR. az intézvények során megemlíteni azon kör-
levelet, mely a fentebb idézett, u. m. az 1792dik évi
sept. 25én a 21098. sz. a. kibocsátott körlevélre Gö-
mörvármegye által tett felírás következtében az ország
minden törvényhatóságaihoz az ugyanazon évi dec.
21én a 28600. sz. a. a mint állítatik ő fels. nevében
az előbbinek magyarázata végett bocsátatott, és mely-
nek szavai következők: „per dictas Circulares, rever-
salium revocationem non intendi; sed tantum reversales
ante 1am octobris Anni 1781. emanatas, quae velut
per benignam resolutionem anni 1782. in suo vigore re-
lictas sunt, ita nec per articulum 1791: 26. sublatae
habentur; intelligi: cum caeteroquin a tempore decreti
toletantialis, seu inde ab Anno 1781. usus reversalium in
contrahendis mixtis matrimoniis cessaverit, imo per nor-
malem resolutionem Anno 1786. publicatam, de eo quo-
que jam provisum sit, ut ex reversalibus etiam illis, quae
ante 1am oct. 1781. emanarunt, eae solum pro vigorosis
reputentur, quae absque coactione datae, et absque
subsequa reclamacione usu roboratae sunt.“ A mlgos
főRendek által előadott történetírás tehát inkább a KK.
és RR. mint a főR. kívánata mellett szól; mert összeha-
sonlítottván az 1769, 1782, 1786, 1790, és a most
kiírt 1792ik évi intézvények, világos, hogy mind e-
zekben csupán olly reversalisokról volt szó, melyek
az 1781ik évi oct. 15ő napját megelőzték, és melyek
ellen a kiadók maguk kifogást nem tettek; továbbá,
hogy az 1790dik évben a reversalisok használatban
már nem lévén, azokról nevezet szerént a 26ik t.cikk-
ben említést tenni szükséges nem volt. Végre, hogy a-
zon reversalisok eltörlését, melyek az 1781ik évi oct.
15ő napja után keltek, az 1790: 26ik törvény általá-
nyos rendeletébe maga ő fels. is bele értette, és így
mindazon rendeletek, melyek által később a reversa-
lisok ismét érvényességgel ruháztattak föl, az 1790:
26. cz. 12dik §-ba ütköznek; a gyakorlat pedig tör-
vényes szokásnak nem, hanem egyenesen törvény elle-
ni visszaélésnek tartathatik. Midőn tehát a KK. és RR.
a reversalisokat a multa nézve is eltörltetni kíván-
ják: a törvénynek visszaható erőt tulajdonítani épen
nem céloznak, hanem csak kimondják azon intézkedé-
seknek érvénytelen voltát, melyek a törvények vilá-
gos rendelete ellenére a lelkiüsméret szabadságának
nyilvános megszorításával jöttek létre. Ha ez meg
nem történik, és pedig azon oknál fogva, mivel az al-
kotandó törvénynek visszaható erőt tulajdonítani nem
lehet, a KK. és Rendek nem látják módját, mikép le-
hessen a jövődőt biztosítani? mert ha valamely törvény
elleni tényből csak azért, mivel megtörtént, törvényes
erejű következményeket lehet húzni: ki áll érte jót,
hogy reversalisok ismét használatni nem fognak, és a
jövő törvényhozás ugyanazon oknál fogva, mely a

mlgos főRendek által felhozatik, ismét azon kénytelen-
ségbe nem lesz, azokat szinte úgy, mint most a mlgos
főRendek célozzák a multa nézve megtartani. A KK.
és RR. mindezeknél fogva úgy vélik, hogy a reversa-
lisok soha törvényes erővel nem bírtak, s azért azok-
nak érvénytelenségét kimondani lehet a multa nézve
is a nélkül, hogy a törvénynek visszaható erő tulaj-
donítottatnék.

II. Az átmenetre nézve. A m. főR. mege-
gyezvén, hogy az eddig gyakorlatban levő hathéti okta-
tás, ha az 1790: 26. cikk. 13ik szakasza azon rende-
letének „ne transitus temere fiant“ megfelelő más al-
kalmas mód találtatnék szüntessék meg; a KK. és RR.
nem elleneztek, hogy az átmenet bizonyos ünnepléses
formaságokkal történjék; és e tekintetből azt tették in-
dítványba: hogy az átmenet kívánó szándékát az
illető törvényhatóság előtt bejelentvén, világi tagokból
vegyes választmány küldessék ki, mely kiküldetése ut-
án 15 nap alatt a folyamodót meghallgatni, és ha kije-
lentett szándéka mellett megmarad, egy a szabad át-
menetről szóló bizonyosságvelet részére azonnal kiad-
ni, a végzetekről pedig a kiküldő törvényhatóságnak
tudósítást tenni köteles leendő; ezen tudósítás az 1790:
26. t.cikk 13ik szakaszának rendeletéhez képest szük-
séges tudomás végett ő felségének felküldendő lévén.
A mlgos főR. ezt elegendőnek nem találták; hanem ré-
szükről azon módosítást javasolták, hogy a választ-
mány kiküldetése után 15 nap alatt a folyamodót kihall-
gatván, rendeljen négy hetet, mely alatt szándékát ko-
molyan megfontolhassa; ezen idő eltölte után pedig őt
ujolag kihallgatván, tegyen minden esetre tudósítást; és
ha az általmenni kívánó szándékában ekkor is állhata-
tosan megmarad: még az átmenet előtt ezen tudósítás
ő fels. elibe engedelem kiadása végett felterjeszes-
sék, hogy pedig hasonló esetekben a legfelsőbb el-
határozás hosszabb időre ne haladjon; megnyugodnak
abban is, hogy ő felsége kéressék meg olly rendel-
éseket tenni, miszerint hasonló esetben a válasz három
hónap alatt mindenkor adassék ki. A két javaslatnak
összehasonlításából első tekintettel látni lehet azon kü-
lönbséget, melyben a mlgos főR. véleménye a KK. és
RR. véleményétől lényegesen eltér; ez pedig abban áll:
hogy a mélt. főR. az átmenetre legfelsőbb engedelmet
kivánnak; a KK. és RR. ellenben az átmenetelt felsőbb
vagy bármely engedelemtől felfüggeszteni nem akarják.
Véleményök támogatására a mélt. főR. felhozta az
1790: 26ik törvény 13ik szakaszát, és azt adták elő:
hogy bármi foglaltassék is a bécsi és lincozi békeköté-
sekben, az 1790: 26. mint későbbi törvényt tartván
szabályosnak: miután ebben az átmenet a kath. vallás
elveivel ellenkezőnek mondatik, és ezért, nehogy az át-
menet valkmerőn történjék, az rendeltetik: hogy, ha-
sonló esetek ő fels. ének bejelentessenek, a korlátlan át-
menet megengedve nincs; az eddig gyakorlott hat heti
oktatást sem látják tehát a törvénybe ütközőnek; de
ha ez megszüntetik, az átmenet esetében a legfelsőbb
engedelem tartalmát annál inkább szükségesnek vélk.
A KK. és RR. mind ezen okokra megelégték; nevezie-
tesen megmondották azt: hogy ha az átmenet a kath.
hit elveivel ellenkezik: ő fels. az engedelmet vagy soha
sem adhatja meg; vagy ha igen: azt kell állítani, hogy
a kath. hit elveitől tetszése szerint fölmenthet; ezen ok-
fölből merített okoskodás tehát kelletnél tovább terjed;
megmondották azt, hogy az 1790: 26. törvény 13ik
szakaszában egy szóval sincs sehohem említve a legfelsőbb
engedelem szüksége, mivel pedig az 1790: 26. tör-
vény a bécsi és lincozi békekötés alapján alkottatott, ha
azon szavai „ne transitus temere fiant“ magyarázatot
kivánnak: ezen magyarázatot nem királyi rendeletekből,
hanem ugyanazon kútfökből kell említeni, melyekből
maga az 1790: 26. törvény is merítve van, és így: a
bécsi és lincozi békekötésekben az 1608: 1. és 1647: 5.
törvénycikkekben az átmenet korlátlanul szabad lévén,
az 1791: 26. cikk. 13ik szakaszának azon szavai ál-
tal „ne transitus temere fiant, casus ad suam Majesta-
tem referendi venient“ sem lehetnek azok felsőbb en-
gedelemtől felfüggesztve, annyival kevésbbé: mivel ma-
ga azon cikk is a békekötéseknek nem módosítására
vagy megszüntetésére, hanem megerősítésére, s az idő-
közben történt visszaélések eltörlésére alkottatott és
mind ezekre a mlgos főR. válaszaiban a KK. és RR. el-
len okokat nem találnak. Egyébiránt a KK. és RR. a
mlgos főR. által erősségül felhozott 1791: 26. törvény-
nek 13ik szakaszát és annak olly sokszor idézett sza-
vait egészen más értelemben veszik, és épen azon sza-
vakban, melyek a mlgos főRendek által ellenük for-
dítottak, maguk mellett erősséget látnak; mert a mi-

dőn a törvényhozás mint kath. dogmát kifejezi, hogy
az átmenet a kath. vallás elveivel ellenkezik, és azt
mégis megengedte, ez által azon elvet állapítja meg,
hogy az emberek egyéni vallásos meggyőződésének kor-
látozásába nem avatkozik; felállítja azon elvet, hogy a
különböző vallások tanításait egyedül polgári köz állo-
mányi, és koránsem dogmaticus szempontból veszi te-
kintetbe; úgy vélik tehát a KK. és RR., hogy a mlgos
főR. által kívánt legf. engedelmet is azon szempontból
venni, vagy azon körülménytől felfüggeszteni, hogy az
egyén érett megfontolása mint tény bebizonyítva legyen,
nem lehet, hanem legfeljebb formák szabathatnak, mel-
lyeket az általmenni kívánó teljesíteni köteles; és itt
emlékeztetik a KK. és RR. a mlgos főRR. azon szomorú
példákra, melyek a hat heti oktatásból következtek, és
kérlik, vegyék figyelembe, hogy jöhetnek idők, melyek-
ben a legfelsőbb engedelemnek megtagadásából hason-
ló fájdalmas kényszerítések származhatnak. —
(Vége köv.)

Budapesti napló. Nagy megnyugtató-
sunkra olvastuk a Regelő legközelebbi számában,
hogy a német színházra mégis csak szabad magyar já-
tékszíni czédulákat ragasztani; vádunkat tehát örö-
mest vonjuk vissza s a menségünkre csak azt hozzuk
föl, miszerint mi e hirt épen olly hiteles forrásból
merítettük, mint a Regelő nem rég azon ujdonságot,
hogy a magyar tudós társaság nagygyűlése augusztus-
ban fog véghez menni, melyen többi közt titkoknak is
választatandik. — Ezen kis bocsánandó tévedés után
néhány nagy szerencsétlenségre térünk. Mult héten
egy fia al némben előbb kis gyermekét veté Dunába,
s azután maga is utána ugrott. Ugyan van e az illeto
gaz esábitónak elég bátorsága életben maradni? —
A gőzhajók egyikén egy némben áztatálábait a Du-
nában s feje elszedülvén, hullámok közé bukott a
lépcsőkről, mikén ült, és azonnal elmerült. — F.
hó 14kén esti órákban a nemzeti uszodában egy ur a
3dik emeletről leugorván, a nélkül, hogy a szokott
jeladást hangoztatná, fejével egy más uszónak dere-
kára zuhant, és annyira megsérté magát, hogy csak
hosszas újolás után lehete őt eszméltre hozni; annak
azonban, kire zuhant, semmi baja nem történt. Az
uszás igen hasznos ugyan, de azt nem igen bírjuk át-
látani, miért kelljen több ölnyi magosrul ugrálni a víz-
be, mi olly nagy veszélyt okozhat. Továbbá, azt is
megkellene tiltani, hogy gőzök után ne uszkáljan-
nak az urak, mert a haborgó hullámok közt könnyen
elveszhetnek, mit e napokban is csak gyors segély ál-
tal lehete kikerülni. — Az idei műkiállításban, mely
f. hó 14kén záráték be, összesen 198 tárgy volt szem-
lélhető. — Fáy Andrásunk munkáinak kiadását Gei-
bel pesti könyvtáros vállalta magára. E gyűjtemény
Fáy András szépliteraturai munkái: czím alatt 8 kö-
tetben fog megjelenni. Sadréthen, pompás aczélmet-
szésekkel díszesítve. Az első kötet még f. évi october-
ben jelenedik meg. A nevezett munkák becsé min-
den magasztalást fölöslegit, s meg vagyunk győződ-
ve, hogy az általános részvét a pompás kiadás dac-
zára is kármentesítendi a vállalkozó könyvtarust. —
E napokban jelent meg „Czímabalom“ czímű népdal-
gyűjteménye Szakál Lajosnak, mely 40 dalt foglal
magában s hasznos időtöltésül fog szolgálhatni a köz-
népnek; ára 12 pő krajczár s csupán Erdélyi János-
nál kapható Pesten, feldunasoron, Wieserházban 2.
emeleten. — Magyar játékszíni krónika, nemz. szin-
padunkon f. hó 11én adaték „Ördög naplója“ vigj. 3
felv.; 12kén Szerdahelyi jutalmára bérszűnettel elő-
szőr „Köcsmei sárkány“ eredeti bohózat 3 felvon., írta
Döme; 13kán ugyanez ismételteték; 14kén „Vadon
fia“ drama 5 felvon.; 15kén ünnepi zárnap; 16dikán
„Tiszújítás“ vigj. 4 felv.; 17kén „Zolky“ vigj. 2 felv.;
18kán ismét „Tiszújítás“ vigj. 4 felv.

**Vasmegeyi ellenőr. (Egy kis computus
Széchenyi János gróf ural.)** Üdvözelve a gróf
urat, ki a Jelenkor f. évi 47dik számában megjelent
„vasmegeyi ellenőr.“ czímű méltatlan (?) cikket, a
P. H. 270 — 271dik számában, válaszára méltatá, mi-
után mindkettőt meg egyszer elolvastam, hü emlékező
tehetségemet ismét megkérdelem, a hely színén tett jegy-
zetimet keresztüllapozám. van szerencsém e kis com-
putust éber szemel elé tartani. I-ör. Irá a gr. ur: —
„A Jelenkor f. é. 42. száma Vasmegeyében egy rendki-
vüli jelenet által vonta magára figyelmünket, feltűnt t.i.
a politikai láttéren a csillagvizsgálók által nem
ismert s nem várt üstökös csillagként egy új hivatal
uj tisztség, a vasmegeyi ellenőr. Felelet: hogy egy
kis figyelmet gerjeszte a czímzett cikk, kivált azoknál,
kik meztelen igazságot gyéren hallának — magam is
elhiszem, hiszen még a távolban is értesítettém mily
remitőleg készülnek ellene, kivált némely legény-urak
(e kifejezés a tudósítómé), kik, noha maguk még a
halastó csendes tükrén sem kísérleik meg az evezést,
miután még azon férfut is leczkérgeték, kik több társul-
lat nagy hajója kormány polczán köztisztvisletben tölté-
te minden napjait, ki jobban ismeri az emberi indulatok
tegerén a fuvó vidékeket, partokat, mint szélforgatta

